

**LA BURGESIA BENESTANT TERRATINENT A CERVERA A LES ÚLTIMES
DÈCADES DEL SEGLE XIX**

per **Teresa Salat**, historiadora de l'art

Cervera a final del segle XIX

Era el febrer de 1896, en una revista de l'època, *El heraldo de Cervera*, s'analitzen, molt pel damunt, les possibilitats econòmiques del municipi.

“Cervera quizás no puede aspirar a ser una población fabril porque Dios no le concedió abundancia de aguas, ni el suelo produce ciento por uno. Todos reconocemos que el vino es la única áncora de salvación de este país seco y accidentado, con tierras gravosas y otras con piedras sueltas...Ni en el comercio porque la llama mercantil no brilla en los cervarienses... La religiosidad proverbial de sus habitantes, ciudad de iglesia ,de sacerdotes y de fundaciones religiosas. Su misión providencial es la enseñanza.

En realitat el comerç que hi havia a Cervera era el normal per una ciutat interior i conservadora, gens arriscada, amb botigues d'ultramarins on es venia una mica de tot. Quan la gent de classe social més elevada necessitava alguna cosa diferent, comprava a Barcelona. L'ensenyament públic era molt deficitari i el privat encarrilat als fills d'aquells que volien una educació selectiva, tenia un marcat caràcter religiós, ja que es concentrava en el que impartien els pares del Cor de Maria, establerts en l'edifici de la Universitat, que van decidir que a més d'ensenyar els seus novicis, obririen les portes als estudiants que els ho demanessin i amb l'objectiu pedagògic per a les noies, que tenia la Fundació de les religioses de la Sagrada Família, que el 1893 van traslladar les seves aules a la casa del marquès de Sabater.

Quant a la pagesia, una visió ràpida a la Segarra en el dia d'avui ens fa conscients de les petites extensions dels seus termes de cultiu. Enlloc es veuen camps on es pot perdre la mirada, sinó que encara conserva la seva estructura de bancals que permetia aprofitar el terreny dels pendents i, al mateix temps, treure els rocs més molestos per als treballs del pagès. Si a més de les terres de cereals, ens imaginem cada partida separada per un desplegament més o menys gran d'ametllers o d'oliveres, amb les vinyes a prop dels municipis, podrem

deduir que era difícil ser un gran terratinent en aquestes terres.

Amb tot, si bé els camps no eren extens, les propietats s'anaven sumant per compres, matrimonis o herències i en cada nucli hi havia alguns grans senyors que vivien de les rendes que els hi produïen les seves terres, una classe social privilegiada que dominava la política, controlava la vida social i decidia el com i el què del dia a dia.

En l'última dècada del segle XIX el panorama agrícola a la Segarra no era gaire bo; els cereals havien de competir amb els que arribaven d'ultramar i les vinyes, que en alguns termes havien substituït els cereals per la facilitat de comercialització amb França, començaven a patir la invasió de la fil·loxera des de l'any 1894. La conseqüència més imminent va ser la disminució de les rendes agràries i una mà d'obra assalariada sobrera que, amb tot, no es va materialitzar en un associacionisme agrari, encara que alguns propietaris, com Pedro Ignés, es manifestaven públicament en contra de la política governamental sense, però, agrupar-se en cap tipus d'entitat. L'any 1891, en un intent de preveure el que podia passar a la Segarra, Pedro Ignés, Joaquin de Pedrolo i Ignacio Martí eren els vocals en la Junta Municipal de Defensa contra la Fil·loxera.

Canvis importants a la Cervera del segle XIX

És en els documents de l'Arxiu Comarcal de Cervera on es pot copsar la vida d'aquest espai de temps que abraça els darrers anys del segle XIX. Hem de tenir en compte que al llarg del 1800 es van produir una sèrie de canvis molt importants a Cervera, com són el tancament definitiu de la Universitat, el 1842, cosa que possibilitava la utilització d'aquest espai per a una sèrie de finalitats totalment alienes a l'ensenyament, fins que el 1887, els pares claretians es van fer càrrec de l'edifici; l'enderrocament de les muralles en la part nord de la ciutat, fet que va permetre la seva expansió urbanística envers aquesta zona i la integració de l'estació de ferrocarril en el nucli urbà; el tancament del pou de Sant Miquel, que va propiciar una major higiene en l'espai proper a la Universitat; la riuada de Santa Tecla l'any 1874, que destrossà el terme amb la destrucció de

ponts i molins; la lluita urbana en la tercera guerra Carlina el 1875, que, a més d'obtenir el títol d'*heroica*, va portar els cerverins a ser conscients de les heroïcitats d'unes èpoques passades; la inauguració del temple de Sant Agustí, que substituïa l'antiga església i li donava l'orientació perpendicular al carrer Major, l'any 1890. Però potser el fet més rellevant va ser l'establiment de l'estació del ferrocarril a Cervera, el 1860, ja que no tan sols es va convertir en un fort impuls per al creixement del transport i del comerç de la comarca, sinó que, gràcies a les necessitats d'aigua de l'estació, finalment, a la capital de la Segarra, aquella es va canalitzar i a més d'arribar a les cases que van fer la instal·lació pertinent, la ciutat disposaria de fonts públiques, safareigs i abeuradors.

En un principi aquest tren havia d'anar directament d'Igualada a Tàrraga, però gràcies a les influències d'alguns cerverins en el centre de decisions de Madrid, i en especial a Manuel de Pedrolo, es va aconseguir que s'acceptés l'actual recorregut, convertint-se l'estació de Cervera en un punt clau en què hi hauria l'aprovisionament d'aigua, el canvi d'agulles, els possibles canvis de maquinària i els magatzems de serveis generals. Aquesta connexió amb la capital de l'Estat la veiem sempre que resseguim un projecte d'una certa envergadura, així com la relació amb persones destacades de la ciutat de Barcelona. És a dir, els *senyors* de Cervera mantenien uns nexes profitosos per als seus interessos amb Barcelona i Madrid.

Empreses econòmiques rellevants

Pel que fa al ferrocarril, la idea de progrés que comportava tenir una estació d'aquesta categoria es va traduir a Cervera en la urbanització d'aquesta zona, de manera que el passeig de l'estació es va convertir en un lloc d'esbarjo i de trobada, així com la zona per anar a veure com passaven els trens o controlar el tràfec que duïen de passatgers i mercaderies, un dels entreteniments més usuals. Es van anar edificant cases que es diferenciaven molt de l'estructura dels barris clàssics de la ciutat, però el fet més curiós va ser la creació d'una societat, amb un capital inicial de 4.000.000 de pessetes, per tal de fer possible un ferrocarril que arribés fins a Ponts passant per Guissona, de manera que

comuniqués comercialment el nord de Catalunya amb la via clàssica de Madrid a Barcelona, que s'enllaçaria a Cervera. Els seus membres van decidir que si el construïen de *via estreta* resultaria més econòmic. Al Consell d'Administració d'aquesta societat hi pertanyien un seguit de persones distingides de la comarca, com el seu president, el marquès de Montoliu, un dels grans propietaris de Guissona, Joaquim de Dalmases i d'Olivart, advocat cerverí i vicepresident d'aquesta societat, o Pau Llorach i Malet, prestigiós gestor del frenopàtic de les Corts de Barcelona. Un dels vocals, Manuel de Azcárraga Palmero, essent Director General de Gracia y Justicia, va fer la proposta del projecte de llei per a la construcció d'aquest ferrocarril al Congrés.

La falta de diner i la fugida del contratista deixant sense pagar els sous dels operaris, va provocar una deturada de les obres el 1890 i una autèntica vaga protagonitzada per 27 jornalers i 14 paletes, que van plantar-se amb els seus carros, cavalls i diversos materials en el lloc de les obres, de manera que estaven *gastant* jornals sense treballar, però amenaçaven en no moure's d'allí fins no haver cobrat tot allò que els pertocava. Les obres van quedar definitivament paralitzades el 1891.

Potser aquest projecte es va gestar més des de Barcelona que directament des de la Segarra, ja que la composició del seu òrgan executiu deixa palès com n'era d'important la connexió amb la capital i, especialment, amb els estaments polítics de Madrid.

Aquesta relació directa amb Barcelona es fa notar en una altra de les empreses que es van dur a terme a la comarca, l'explotació comercial de les aigües medicinals de Rubinat, utilitzades com a purgant. En aquest poble de la Segarra hi ha, entre altres, tres deus nomenats Condal, Carolina i Maria, que van ser declarats d'utilitat pública per reial Ordre del 13 de juny de 1885. Les aigües d'aquesta zona són sulfatades sòdiques, molt purgants; però podien ser bones també com a tractament en problemes de la pell i per a l'eliminació dels grans. En els últims anys del segle es van edificar, a més de la torre residència esmentada dels francesos, sis pous per extreure'n les aigües, i damunt de cada

un d'ells, una construcció a l'estil d'un petit xalet, que en alguns moments havien servit per *prendre les aigües* des del 15 de juny fins al 30 de setembre, encara que mai van ser un balneari a l'estil del de Vallfogona de Riucorb.

La societat privada es va crear amb un capital inicial de 100.000 pessetes. Amb la denominació de "*Aguas de Rubinat de Gustavo Bofill y Compañía*" per un termini de deu anys. Entre els seus membres el Sr. Gustavo de Bofill era hisendat i veí de Cervera, i en seria el gerent.

Les aigües medicinals eren transportades fins a Cervera en bocois (amb capacitat d'uns 800 litres) carregats en carros (dos diaris) i mitjançant el ferrocarril s'enviaven a Barcelona, on s'embotellaven per a la seva distribució, no tan sols a Catalunya, sinó a Amèrica del Sud i a Nova York. Amb tot, alguns litres es comercialitzaven directament en la zona, venuts a granel a Cervera. Pocs anys més tard es dissolgué l'empresa i l'explotació passà per diverses mans.

Altres empreses econòmiques tenien un aire més personal, com és el cas d'aquelles relacionades amb l'exportació del vi. En realitat, encara que sempre hi havia hagut vinya i que aquesta va ser important a meitats de segle, quan va adquirir més rellevància la seva venda va ser quan a França es va anar estenent la fil·loxera, i els productors del país veí van considerar que la qualitat dels vins de la Segarra podia servir per omplir els seus cubs per a la producció del *vi de Burdeus*, amb l'avantatge afegit del transport que facilitava l'estació de ferrocarril de Cervera. Llavors, el 1880, Antonio de Nuix i Espona, va vendre una primera parcel·la de terra que tenia en propietat a l'altre costat de la via, als senyors Pere Botines Palou, Joan G. Morera Martínez i Ramon Miró Orobítg (de Granyenella), els quals van construir tres magatzems idèntics; i una segona propietat a Francesc Jené Gimbert, de Cervera, i a Ramon Capell Montull, de Tarroja, que van fer unes edificacions bessones, però amb una estètica totalment diferents de les anteriors. En aquests establiments es venien també diversos productes químics per a l'agricultura, especialment per a l'adobament de les terres. Aquests homes van ser els primers que van comercialitzar el vi de Cervera i de l'Alta Segarra, ja que els comerciants francesos no s'hi van establir fins al 1889. El

negoci va anar molt bé fins que el 1894, la plaga s'estengué també a la Segarra.

Francesc Jené Gimbert, persona dedicada a les finances, hereu de la Banca Jené, fundada a Cervera pel seu pare, va veure tan clar el negoci del vi que s'hi va comprometre, encara que pocs anys més tard, ell i el seu soci van vendre el magatzem que havien fet edificar.

Però també des de Barcelona es movia l'associacionisme de grans propietaris agrícoles que van buscar la defensa dels seus interessos i propietats amb la fundació de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI) el 1851, encara que va tenir poca transcendència entre els propietaris de la Segarra, on sí que es feia sentir la presència de la Cambra Agrícola de Maldà, de la qual sempre es donava notícia en tots els periòdics cerverins, però especialment en els últims anys del segle, en què, a causa a la gran crisi agrícola, van plantejar a les Corts les mesures que creien més adients per poder-la superar.

Aquest malestar econòmic i social es fa palès en la premsa local, en què s'aprecia que alguns cerverins es revoltien contra les classes *més privilegiades*. Així, es protesta perquè el rector de Cervera recava diners per poder tornar la seu del bisbat a Solsona (vacant des de 1833 i suprimida pel Concordat el 1851 que la va unir a la de Vic), posant-hi arguments en contra: *“Tenemos paralizado el ferrocarril Cervera-Ponts por falta de numerario y el río sin puente desde 1875 (a resultes de la rubinada de Sta. Tecla). Tenemos los caminos vecinales intransitables, que són la puerta del infierno de los innumerables arrieros. Con el dinero que saldrá de Cervera, que no bajará de 5000 ptas, podríamos solucionar muchos problemas.”*

Però també es pregunta la premsa, a principis de l'any 1892: *“Señor párroco, en virtud de qué títulos de posesión se enajenaron los patios de la iglesia de S. Agustín? También nos gustaría saber cómo se las compuso el Registro para inscribir la propiedad a favor de los compradores.”* Era una pugna directa contra Agustí Duran i Farreras, registrador de la propietat a Cervera des de 1881.

La burgesia terratinent

Les diferències entre les classes socials marcaven molt la vida quotidiana de la capital de la Segarra. Encara que hi havia senyors que pertanyien a la petita noblesa, com el senyor Nuix, baró de Perpinyà o el senyor Dalmases, Baró del Bollidor, allò que distingia la classe alta era el fet de poder viure de renda, en unes cases acomodades, amb un nombre de servents més o menys elevat i amb el dret a emprar un temps en diferents formes d'esbarjo. Així podem llegir en els periòdics de l'època com era habitual passar els hiverns a Barcelona per fugir dels freds i les boires de la comarca, però també viatjar-hi sovint per divertir-se, anar al Liceu, anar de compres o prendre els banys del mar. Aquells que no hi tenien família, llogaven un pis ja moblat per passar-hi els dies més freds, especialment en la zona de l'Eixample, però, si no, anaven a les fondes (des del selecte Hotel Orient fins a les més assequibles de París, Espanya, Peninsular o les més modestes d'Alba, Manresa o Buena Suerte). I la premsa es feia ressò d'aquests canvis d'habitatge en què s'acostumava a utilitzar el tren com a mitjà de transport.

Per anar pels voltants, com a Sant Ramon quan era Festa Major i on es donava els tres tombs o a la Mare de Déu del Camí, en el terme de Granyena, per la festa del Capítol, als Condals, a la Corbella, a Santa Coloma, a Tarroja o a Agramunt, s'usava la tartana o els carros, que s'acomodaven amb encoixinats i amb estores a les bandes per fer-los més còmodes.

També era habitual anar a berenar tota la família a les fonts de Fillol, al mas del Grau o a alguna finca de propietat. Era normal que els mitgers que hi vivien consideressin un honor donar de menjar als distingits visitants, però si no era aquest el cas perquè l'espai escollit només tenia l'encant de la natura, el servei domèstic portava els cistells i preparava o cuinava els aliments. La cacera era també una de les afeccions, especialment la caça menor, com conills o perdius, que abundaven en aquestes terres.

Els menestrals i pagesos mantenien una mena de pervivència dels antics gremis

i confraries, per tal d'aixoplugar-se de les possibles desgràcies i comptar amb un petit ajut en cas de mort i enterrament o accident i malaltia. Encara que alguns tinguessin diners, no hi havia gaires possibilitats de traspasar la línia que els separava d'aquells que eren considerats la classe superior. El que passà és que amb el canvi constitucional, especialment amb l'aprovació el 1890 del sufragi universal masculí per a majors de 25 anys, que els donava la possibilitat de votar, es van convertir, a finals d'aquest segle, en una base política a la qual es podia convèncer o amenaçar per tal de conduir-la per on els cacics que controlaven les eleccions havien determinat.

El reflex en la premsa del sistema polític de la restauració a Cervera

El torn de partits establert en tot l'Estat espanyol des de 1876 es reflectia en les petites zones agrícoles en la potència que adquirien els anomenats cacics que, d'una manera més o menys paternalista, aglutinaven els possibles votants d'aquell que els hauria de representar a les Corts. En el cas de Cervera, tenien molta força dos diputats, pare i fill, membres del partit fusionista, que és com era nomenat a finals del segle XIX el partit liberal liderat per Práxedes Mateo Sagasta. Primer, fins a les eleccions de 1881, Manuel Alonso Martínez (Burgos 1827-Madrid 1891) i després el seu fill Vicente Alonso Martínez (Madrid 1858-Concepción 1936), i el senyor Agustí Duran i Farreres, registrador de la propietat i pare d'Agustí Duran i Sanpere, era qui representava el paper del cacic fusionista.

La legislació electoral feia gairebé impossible que podés ser elegit cap grup minoritari, com el carlí o el republicà. A Cervera l'única opció que tenien els republicans era fer una fèrria oposició als partits governamentals per mitjà de la premsa i, especialment, al cap visible del partit liberal fusionista, raó per la qual el Sr. Duran es converteix en diana dels seus greuges.

A *El Distrito de Cervera* (14-3-91-n.19) es llegeix:

“En la reunión que tuvo lugar el domingo último en casa del Sr. Agustín Durán para cubrir las vacantes ocurridas por fallecimiento de algunos

individuos pertenecientes al comité liberalfusionista de esta ciudad, asistió una concurrencia como pocas veces se había presenciado desde muchos años acá.

“De entre los allí reunidos se nombró una comisión para que eligiese las personas que debían cubrir dichas vacantes y las propuestas quedaron aceptadas por unanimidad. Presidente, Alonso Martínez, Presidente efectivo D. Agustín Duran, vicepresidentes D. Antonio Xuclà, y D. Domingo Agulló; (amb 10 vocals, un secretari i un sots secretari). Seguidamente usó de la palabra el Presidente señor Duran, quien prometió solemnemente que haría cuanto pudiese, de acuerdo siempre con el comité y amigos, en todo aquello que fuese necesario para los intereses de Cervera y la defensa de los ideales que sustenta el partido fusionista. Estas palabras fueron muy bien acogidas por todos los presentes dando éstos otra prueba mas de adhesión y respeto al que de nuevo debía ser el eje principal del partido libera-fusionista de esta ciudad.”

Però allò que era una notícia de premsa, un paràgraf més endavant es converteix en una crítica oberta en contra del senyor Duran:

“De nuestros informes resulta “que la numerosa reunión” de que se trata, fue una reducida junta de cuatro amigos acérrimos defensores de la patria (léase barriga).”

“El comité se ve claramente que quiere sostener la candidatura de Alonso Martínez , a quien el país debe “señalados favores” y especialmente el que durante las ferias que celebra esta ciudad, se situe en la P. Sta. Ana, un barracón de perros y monos sabios.

(era certa aquesta actuació) Es denuncia també que els representants de la ciutat de Cervera van anar a Madrid per parlar amb Vicente Alonso i en 20 dies que hi van ser, no els va voler rebre. Però el mateix diari afegia:

“Una persona bien enterada nos asegura que en la reunión celebrada el

ocho del actual, en casa de D. Agustin Duran, para organizar el Comité liberal de esta ciudad del qual fue nombrado presidente dicho señor, reinó mucho entusiasmo y en todos los allí congregados dominó el mas desinteresado entusiasmo para defender los principios liberales.

“El referido presidente, el señor Duran dejó entrever que no aspira al caciquismo y desea que desaparezca de la comarca tan odioso cargo.

“El nuevo comité está decidido a combatir en el terreno político al enemigo común para lo qual, si necesario fuere, no repararia en coaligarse con los republicanos.”

Només amb aquesta lectura es pot copsar com n'eren, de punyents, els comentaris dels enemics polítics. En la publicació *La comarca de Cervera*, es comenta que en les eleccions per a diputats provincials celebrades al setembre de 1892, guanya el republicà Ramon Riu en comptes del polític monàrquic presentat pel senyor Duran, ja que va obtenir 209 vots, contra els 196 del diputat Antonio Xuclà, dels fusonistes conservadors, que, s'esmenta, no són si no els successors del cacic major, el notari Joan Elías (antecessor del senyor Duran en aquest càrrec). S'ha de tenir en compte que l'estructura de torn de partits no era tan fèrria quan es tractava d'eleccions a les diputacions provincials i que per això era més fàcil que sortís com a diputat un republicà.

El 1893, a *La Época* es llegeix que a Cervera sovintegen les coaccions i amenaces per part dels amics del govern per tal de tirar avant la desprestigiada candidatura de Vicente Alonso Martínez, en contra de la del senyor Gasol: *“Y es irregularidad que sea el registrador de la propiedad apoyado por los escribanos del Juzgado, los quales olvidándose de las prohibiciones legales, abandonen sus lugares de trabajo para ir a recibir al Sr. Alonso Martínez y recorrer con él el distrito, produciéndose la consiguiente alarma y desconfianza hacia la administración de Justicia. Estos abusos los consideramos tan graves que no dudamos que el Sr. Montero Rios les pondrá el freno que necesita el buen nombre de los tribunales.”*

Al mes de febrer de 1893 es critica el candidat fusionista pel districte de Cervera, Vicente Alonso Martínez, tot i analitzant allò que no ha fet pel districte en legislatures anteriors; es diu el següent: *“ha protegido con inapreciables favores al presidente del comité fusionista i registrador de la propiedad [dos càrrecs antitètics, s’esmenta, referint-se al senyor Duran Farreres] y, en cambio, no ha puesto en Cervera una Audiencia de lo criminal, colocando una en la “insignificante” población de La Seo y otra en Tremp. No ha facilitado el cobro de las fortificaciones de la pasada guerra (19.000 pta.) y ya habían pasado 18 años. Tampoco ha hecho nada para controlar el precio de las nuevas tarifas de los ferrocarriles del Norte, de manera que resulta más caro cargar los vinos en Cervera que en Mollerusa, a pesar de la diferencia de recorrido y, finalmente es acusado de que nunca apoyó el ferrocarril de Guisona y este quedó paralizado”*. Més endavant es protestarà per la despesa de 500 pessetes que es gasta el municipi per un viatge a Madrid per tal d’aconseguir l’adjudicació dels esmentats jutjats. En aquest seguit de crítiques no es menciona, però, que gràcies a la intervenció de Vicente Alonso Martínez es va poder fer efectiva la cessió de l’edifici de la Universitat als pares claretians i que, per tant, va evitar-se’n la ruïna.

A *la voz del país* (1893- març 24) hi ha un article titulat “*La jefatura del Sr. Duran*”, on es critica el redactat que amb aquest títol es publica al periòdic *El Popular*. Segons comenta: *“el Sr. Duran, según manifestó, no dejará la jefatura del partido hasta que el rey llegue a la mayoría de edad, nos deja atónitos. Creíamos que el Sr. Duran dependía además de todas las instituciones, del pobre payés que le presentava una escritura para registrarla y ahora resulta que es el firmísimo baluarte de la monarquía, de la Regencia”*... Seguidament amb un to irònic repassa els polítics que més significatius de l’escena espanyola, tot i afegint: *“Aunque sea en un pueblo, el jefe (como lo tenía Elias), ha de tener “savoir faire”, amabilidad, un temple equilibrado para que lo estimen sus amigos e imponga respeto a sus adversarios. Los despechos, la sobreexcitación característica del Sr. Duran y otras circunstancias peores... rompen un partido por robusto que este sea”*. Des del mateix article es demana la renúncia del senyor Duran perquè pressuposen que no és legal que pugui ser al mateix temps

registrator de la propietat i cap d'un partit polític. I acaba dient: *“Lo que es lo mismo, o dimite o le dimitimos.”* El mateix periòdic suggereix que els seus *luxosos* salons no són visitats ni pels mateixos membres del partit fusionista.

Es recalca que els seus germans, gràcies a Alonso Martínez, tenen l'un, Luis, plaça d'escrivà a Barcelona i l'altre, Mariano, exerceix de metge amb sou. Que, encara que ha guanyat les eleccions, amb promeses com l'arranjament dels camins, la rebaixa de contribucions i grans promeses d'obsequis a particulars (que segurament mai es duran a terme), hi ha hagut una forta abstenció.

Les eleccions

A Vicente Alonso Martínez l'avalava el fet de ser cunyat del comte de Romanones i fill de Manuel Alonso Martínez, un gran jurista, autor del codi civil de 1888 i diverses vegades ministre. Si analitzem les diferents eleccions trobem que, el 1891, el candidat va obtenir el 65% dels vots; el 1893, el percentatge va disminuir fins al 60%, ja que va competir amb Felip Gasol Puig (integrista, que comptava amb el suport dels bisbes de Vic i de Solsona) que en va treure un 28% i un tercer candidat, el republicà Miquel Laporta i Mercader, amb un 14%. El 1896 s'enfrontava amb el representant del partit conservador, Gustau de Bofill, i tots dos van aconseguir el 50% dels vots. El 1898 es tornava a presentar en solitari, amb el suport del govern, amb un 61%. El 1899, tornava a haver-hi les mateixes circumstàncies, Vicente, amb el suport governamental va treure el 54%. En una ràpida lectura, es pot deduir que la tasca de Duran vers el seu candidat va ser força efectiva i, encara que els resultats d'aquestes eleccions ens cridin l'atenció en els nostres dies, era una tònica normal en un sistema en què el partit guanyador es decidia des del govern, ja que era el ministre de la Governació qui es posava d'acord amb els governadors civils per assegurar el torn de partits. El cas de Cervera és curiós, perquè pràcticament només es presenta cada vegada un únic candidat, el del partit liberal; tampoc és que aquesta demarcació tingués un gran pes polític, perquè era des del govern que només es proposava un sol pretendent, essent aquest destinat a l'oposició monàrquica, quan havien de governar els conservadors, i quan corresponia el torn als liberals seria diputat del

partit en el poder. Vicente Alonso Martínez havia estat avalat sempre per Duran i Farreras. En definitiva, tot aquest procés era més l'investiment del candidat que una autèntica elecció

Amb tot, a la ciutat de Cervera, les dues vegades que no es presentava sol (1893 i 1896), va respondre amb la derrota electoral per Vicente Alonso, encara que guanyés en la corresponent demarcació. Potser s'hauria de valorar la poca acceptació que tenia en els àmbits eclesiàstics, així com el pes d'aquests a Cervera i la influència del bisbat de Solsona vers la ciutat.

Si parlem d'eleccions a diputats provincials, es presentaven junts els districtes electorals de Cervera i Solsona, i la capital de la Segarra tenia sempre dos candidats, Antoni de Nuix i Espona, carlí, i Antoni Xuclà i Cases, liberal, però sense cap relació de caciquisme amb Duran.

Ambient cultural

Segons explica el mateix Agustí Duran i Sanpere, en les últimes dècades del segle XIX hi havia una certa inquietud intel·lectual per conèixer la història de la ciutat, que es materialitzà en l'elaboració simultània per part del senyor Dalmasas (*Guía històrica de Cervera*) i del senyor Franquesa (*Anales de Cervera*), d'àmplies redaccions sobre els fets més importants ocorreguts al llarg de la història cerverina, diferenciant les visions d'un i altre. Però Duran i Sanpere també ens parla de mossèn Ramon Pinós, que treballava en els arxius parroquial i notarial (i que va ensenyar a Duran el valor dels documents i a fer-ne la transcripció). Diu que era també important la vida dels casinos, principalment del "dels senyors", "instal·lat amb certa fastuositat a la casa del marquès de Capmany, on les parets eren cobertes de pintures heroiques"; la publicació de diverses revistes locals i, especialment, l'arribada a la ciutat, el 1890, del pintor Pablo Antonio Béjar, contractat, a molt bon preu, per mossèn Crispí Borràs per decorar el presbiteri de Sant Agustí i que va acabar pintant els oratoris de cases particulars i organitzant festes públiques i fent diverses tramoies en els casinos. Però recalca que aquest artista va venir acompanyat d'un ajudant seu, Lluís

Lladó, el qual va fundar una acadèmia a Cervera on s'aprenia història de l'art, i a copiar, comentant-los, diversos objectes artístics, així com obres de literatura catalana. En aquest context es van promoure les primeres sardanes a Cervera o la fundació de l'efímera revista en català *La veu de la Segarra*, que destaca entre el gran ventall de periòdics d'aquests anys.

Com és lògic pensar, d'aquest ambient no en participaven les classes populars, sinó que embolcallava els fills dels *senyors* de la ciutat.

La família Duran

Els Duran eren a finals del segle XIX una família prestigiosa dins la ciutat de Cervera, i encara que la premsa contrària al partit liberal, tant la de caràcter confessional catòlic, com la republicana, tingués en el centre de la diana de les seves crítiques el pare d'Agustí, aquest era una persona valorada entre els cercles socials més rellevants de la ciutat, probablement perquè la família al llarg dels anys havia anat adquirint una sèrie de propietats i sobretot perquè, darrerament, havia donat un ensenyament universitari als seus hereus. D'aquesta manera va poder traspasar la difícil línia que a la capital de la Segarra separava els menestrals de l'alta burgesia.

BIBLIOGRAFIA

MASSAFRETS I XANDRI, Maria. *Aigua Salada a la Segarra. Les aigües de Rubinat, torrent Salat*. Cervera: 1995. N.E.

LLONA I PORREDON, Albert. *L'ensenyament secundari a Cervera durant el període dels claretians (1887-1933)*. Cervera:

DE DALMASES I DE MASSOT, Fausto. *De la Cervera vuitcentista. Records de noi Cervera*, 1934

MIR, Conxita. *Lleida (1890-1936): Caciquisme i lluita electoral*. Montserrat, 1985